

ΟΛΙΓΑ ΤΙΝΑ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΕΤΗΣΙΑΣ (ΜΕΛΤΕΜΙΑ)

*Υπό ΛΕΩΝ. Ν. ΚΑΡΑΠΙΠΕΡΗ
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Προέδρου τῆς Ἑλλην. Μετεωρολογικῆς Ἐταιρείας
τοῦ Κοιν. Ὁργαν. Κυκλάδων Νήσων κ.λπ.*

Κατά τὴν θερμὴν περίοδον τοῦ ἔτους καὶ ἰδίως ἀπὸ τοῦ Μαΐου μέχρι καὶ τοῦ Ὀκτωβρίου, εἰς ὀλόκληρον τὸν ἑλληνικὸν χῶρον ἐπικρατοῦν σταθεροὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄνεμοι τοῦ βορείου τομέως γνωστοὶ ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ὡς Ἐτησίαι, κοινῶς Μελτέμια. Τὸ ὄνομα αὐτῶν ὡς ἀναφέρει ὁ σχολιαστὴς τοῦ Ἀράτου Θεῶν, ἐξηγεῖται διττῶς. «ὠνομάσθησαν δέ οὕτως, ἢ ὅτι κατ' ἔτος πνέουσι ταῖς τακταῖς αὐτῶν ἡμέραις παρά ἔτος· ἢ τὸ ἑτεόν, διὰ τὸ μηδέποτε μεταβάλλειν αὐτούς, ὅταν ὁ καιρὸς αὐτῶν ἐνστή. Καλῶς δέ τὰ μεγάλα σκάφη τότε χρήσιμα· τότε γὰρ τὸ κύμα μέγα καὶ τὸ πνεῦμα σφοδρόν».

Ἡ ἄλλη τους ὀνομασία «μελτέμια» προέρχεται ἀπὸ τὴν τουρκικὴν λέξιν «μελτέμ» τὴν ὁποίαν μάλιστα οἱ Τοῦρκοι συνοδεύουν μὲ τὸ ὄνομα τοῦ κυριωτέρου καρποῦ τῆς ἐποχῆς πρὸς διάκρισιν τῶν κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς πνεόντων Ἐτησίων.

Οἱ Ἐτησίαι παρατηροῦνται εἰς ὅλα τὰ ἑλληνικὰ πελάγη· ἡ κυριαρχία των ὅμως σημειοῦται εἰς τὸ κεντρικόν Αἰγαῖον καὶ μάλιστα εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Κυκλάδων, εἰς τὴν ὁποίαν συμβαίνει νὰ πνέουν συνεχῶς ἐπὶ δύο καὶ περισσοτέρους μῆνας χωρὶς διακοπὴν. Εἰς τὸ Ἰόνιον παρουσιάζουν μικροτέραν συχνότητα καὶ μικροτέραν κατὰ πολὺ ἔντασιν.

Αἱ χιλιάδες τῶν ἀνεμομύλων, οἱ ὁποῖοι ἐλειτουργοῦν εἰς τὸ συγκρότημα τῶν Κυκλάδων καὶ λειτουργοῦν ἀκόμα εἰς μερικὰς ἀπὸ αὐτάς, ὅπως καὶ εἰς τὴν Κρήτην καὶ Ρόδον, ἀπὸ τοῦς Ἐτησίας προσλαμβάνουν τὴν ἐνέργειαν ἢ ὁποία ἀπαιτεῖται διὰ τὴν κίνησιν των.

Συμφώνως πρὸς ἓναν μῦθον, ὁ Σείριος κατέκαιε τὰς Κυκλάδας καὶ αἱ νῆσοι αὐταὶ ὑπέφεραν ἀπὸ πείναν καὶ ἀσθενείας, μέχρις ὅτου οἱ κάτοικοί των, μετὰ ἀπὸ ὑπόδειξιν τοῦ Ἄπολλωνος, ἀπεφάσισαν νὰ ἐπικαλεσθοῦν τὴν βοήθειαν τοῦ Ἄρισταίου, υἱοῦ τοῦ Ἄπολλωνος καὶ τῆς Κυρήνης. Αὐτὸς ἐγκατέλειπε τὰ Θεσσαλικά λειβάδια καὶ μετέβην εἰς τὴν Κέα, ὅπου ἀνήγειρε βωμόν πρὸς τιμὴν τοῦ Ἰκμαίου Διὸς καὶ προσέφευγεν εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων θυσίας εἰς τὸν Σείριον.

Ὁ Ζεὺς εἰσήκουσε τὰς παρακλήσεις του καὶ διέταξε νὰ πνέουν οἱ Ἐτησῖαι, οἱ ὁποῖοι δροσιζοῦν τὸ ἀρχιπέλαγος ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας. Ἀπὸ τότε οἱ ἱερεῖς τῆς Κέας προσέφερον κατ' ἔτος θυσίας πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Κυνός.

Εἰς τὸν μῦθον αὐτὸν ἀναφέρεται καὶ ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Ρόδιος εἰς τὰ Ἀργοναυτικά του, ὁ Θεόφραστος εἰς τὸ περὶ ἀνέμων βιβλίον του καὶ ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης.

Κατὰ τὸν Stange καὶ Krugler πρώτη μνεῖα διὰ τοὺς ἐτησῖας γίνεται ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτον. Αὐτὸ ὅμως δέν εἶναι ἀληθές διότι διάφοροι Ἕλληνες συγγραφεῖς προγενέστεροι τοῦ Ἡροδότου ἀναφέρονται εἰς τοὺς ἀνέμους αὐτούς. Ἀπὸ τὰ κείμενα δὲ τῶν συγγραφέων τούτων συνάγεται ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶχον πολλὰς παρατηρήσεις διὰ τοὺς Ἐτησῖας. Αὐτοὶ προσεπάθουν ὄχι μόνον νὰ καθορίσουν τὴν ἑναρξιν, διάρκειαν καὶ λῆξιν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξακριβώσουν τὰ αἷτια δημιουργίας τῶν ἀνέμων αὐτῶν καὶ νὰ ἐρμηνεύσουν μὲ αὐτοὺς ἄλλα φαινόμενα.

Οἱ Ἐτησῖαι εἰς τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας παρατηροῦνται ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ μηνὸς Μαΐου μὲ μικρὰν συχνότητα καὶ μὲ μικρὰν διάρκειαν, τὸν χαρακτῆρα δὲ αὐτὸν διατηροῦν μέχρι τὸ τέλος Ἰουνίου.

Ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουλίου ἡ συχνότης τῶν Ἐτησῶν αὐξάνει καὶ ἀπὸ τὸ τέλος περιπίου τοῦ δευτέρου δεκαημέρου τοῦ μηνὸς αὐτοῦ λαμβάνει τὰς μεγαλυτέρας τῆς τιμᾶς, τὰς ὁποίας διατηρεῖ μέχρι τὰ μέσα περιπίου Σεπτεμβρίου, ὅποτε μὲ ἀναλόγους διακυμάνσεις πρὸς τὰς τοῦ Μαΐου καὶ Ἰουνίου μειοῦται μέχρι τὸ τέλος Ὀκτωβρίου. Δηλαδὴ ἡ κυριαρχία τῶν Ἐτησῶν διαρκεῖ ἀπὸ τὰ μέσα Ἰουλίου μέχρι τὰ μέσα

Σεπτεμβρίου. Οί Ἐτησίαι οἱ ὅποιοι πνέουν ἀπό τὰς ἀρχάς Μαΐου μέχρι τό τέλος Ἰουνίου καλοῦνται προδρόμοι Ἐτησίαι, οἱ δέ πνέοντες ἀπό τῶν μέσων Σεπτεμβρίου μέχρι τέλους Ὀκτωβρίου ἐκλήθησαν διά πρώτην φοράν ἀπό ἐμέ μετόπωροι Ἐτησίαι.

Ἡ διάκρισις αὐτή εἰς προδρόμους καί κυρίους Ἐτησίας ἐγινε καί ἀπό τούς ἀρχαίους. Ὁ Ἀριστοτέλης π.χ. γράφει:

«Ὅλως δέ πνέουσιν, ὅταν ὁ Ἥλιος κρατεῖν καί λύειν ἄρξῃται τόν πρός βορέαν πάγον· ἀρχομένου μὲν οὖν οἱ προδρόμοι, ἤδη δέ λυομένου οἱ ἔτησίαι».

Ἐπίσης γράφει «διό περὶ ὠρίωνος ἀνατολήν μάλιστα γίνεται ημεμία καί μέχρι τῶν ἔτησιων καί προδρόμων».

Καί ἀλλαχοῦ «Πρό-κυνός οἱ προδρόμοι πνέουσιν ὄντες βορέοι».

Ἐπίσης ὁ Θεόφραστος ἀναφέρει «ὅταν μὲν οὖν ὁ ἥλιος ἄρξῃται λύειν τόν πάγον καί κρατεῖν, οἱ προδρόμοι, μετὰ δέ ταῦτα οἱ ἔτησίαι».

Ἡ διεύθυνσις τῶν Ἐτησιῶν εἶναι κατά μέσον ὄρον ΒΑ εἰς τό βόρειον Αἰγαῖον, Β εἰς τό κεντρικόν, ΒΔ εἰς τό νότιον καί Δ εἰς τήν περιοχὴν τῆς Ρόδου.

Εἰς τό Ἴόνιον ἢ διεύθυνσις τῶν ἀνέμων αὐτῶν εἶναι ΒΔ, ἢ ἔντασις ὅμως καί ἡ συχνότης των ὅπως ἀνεφέρθη εἶναι μικροτέρα ἀπ' ὅτι εἰς τό Αἰγαῖον.

Προκειμένου περὶ τῆς διευθύνσεως τῶν Ἐτησιῶν ὁ Ἀριστοτέλης γράφει:

«Οἱ δ' ἔτησαι περιίστανται τοῖς μὲν περὶ δυσμάς οἰκοῦσιν ἐκ τῶν ἀπαρκτίων εἰς θρασκίας καί ἀργέστας καί ζεφύρους, ἀρχόμενοι μὲν ἀπό τῆς ἀρκτου τελευτώντες δέ εἰς τούς πόρω· τοῖς δέ πρός ἔω περιίστανται μέχρι ἀπληρώτου».

Οἱ δυναμικοὶ παράγοντες, οἱ ὅποιοι δημιουργοῦν τό σύστημα τῶν Ἐτησιῶν εἶναι κυρίως οἱ ἀκόλουθοι: 1) ὁ ἀντικυκλῶν τῶν Ἀζορῶν, ὁ ὅποιος κατά τήν θερμὴν ἐποχὴν μετατοπιζόμενος πρός Β ἐκτείνει γλώσσας ἐπὶ τῆς ΝΑ Εὐρώπης καί τῆς Βαλκανικῆς, 2) τό ἐκτεταμένον θερμικόν ἐλάχιστον τῶν Ἰνδιῶν, τό ὅποιον ἐκτείνει γλώσσας πρός Δ αἱ ὅποια φθάνουν ἐνίοτε μέχρι καί πέραν τῆς Κύπρου, 3) οἱ ἀντικυκλῶνες τῆς δυτικῆς Ρωσίας καί 4) οἱ ἀντικυκλῶνες οἱ ὅποιοι

εδράζονται εἰς τὴν ΒΔ Εὐρώπην καὶ ἐκτείνονται πολλάκις μέχρι τῆς Βαλκανικῆς καὶ τοῦ Αἰγαίου.

Ἄπο τούς παράγοντας ὅμως αὐτούς οἱ σπουδαιότεροι εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν Ἐτησίων εἶναι ὁ ἀντικυκλῶν τῶν Ἄζορων καὶ τὸ ἐλάχιστον τῶν Ἰνδιῶν. Κάθε ἓνας ἀπό τούς παράγοντας αὐτούς δύναται νά δημιουργήσῃ Ἐτησία, πλὴν ὅμως αἱ μεγάλαι σειραὶ διαδοχικῶν ἡμερῶν Ἐτησίων δημιουργοῦνται ἀπό τόν συνδυασμόν τῶν δύο αὐτῶν παραγόντων.

Αὐτός δέ εἶναι καὶ ὁ λόγος διὰ τόν ὁποῖον ἡ ἔντασις τῶν Ἐτησίων εἶναι κατὰ πολὺ μεγαλυτέρα εἰς τὸ Αἰγαῖον ἀπ' ὅτι εἰς τὸ Ἴόνιον πέλαγος. Διότι ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἐλαχίστου τῶν Ἰνδιῶν εἶναι μεγαλυτέρα εἰς τὸ Αἰγαῖον. Εἰς τὴν ἐπίδρασιν ἐπίσης τοῦ ἐλαχίστου αὐτοῦ ὀφείλεται καὶ ἡ μεταβολή τῆς διευθύνσεως τῶν Ἐτησίων κατὰ μῆκος τοῦ Αἰγαίου πελάγους.

Ἡ ἔντασις τῶν Ἐτησίων εἰς τὸ Αἰγαῖον αὐξάνεται καθ' ὅσον προχωροῦμεν πρὸς νότον, τὴν δέ μεγαλυτέραν ἔντασιν, παρουσιάζουν εἰς τὸ κεντρικόν Αἰγαῖον καὶ μάλιστα εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Κυκλάδων, ἀκολουθῶς δέ βαίνει ἐλαττωμένη καὶ μάλιστα πρὸς τὰ ΝΔ.

Εἰς τὸ κεντρικόν καὶ νότιον Αἰγαῖον οἱ Ἐτησῖαι εἶναι δυνατὸν νά λαμβάνουν πολλάκις τόν βαθμόν τῆς θυέλλης, εἰς δέ τὰ στενά μεταξύ τῶν Κυκλάδων καὶ μάλιστα εἰς τόν Κάβο-Ντόρο καὶ Τσικνιάν ἡ ἔντασις τους εἶναι τόσον μεγάλη ὥστε νά καθίσταται πολὺ ἐπικίνδυνος ὁ διάπλους των ὄχι μόνον διὰ μικρὰ ἀλλὰ καὶ διὰ μεγάλα πλοῖα. Ἐπίσης ὅταν οἱ Ἐτησῖαι εἶναι ἰσχυροί, εἰς τὰ δυτικά παράλια τῆς Ἄνδρου, Τήνου καὶ ἄλλου, οἱ δημιουργούμενοι κατεβατοὶ ἀεροκαταρράκται καθίστανται θυελλώδεις.

Ὁ Τίμαιος ἀναφέρει ὅτι οἱ Ἐτησῖαι ἔπνευσαν κάποτε μέ τόσον μεγάλην σφοδρότητα ὥστε κατέστρεψαν ὅλα τὰ σιτηρά, διὰ τοῦτο, καὶ ἐκλήθη ὁ υἱὸς τοῦ Μέτωνος Ἐμπεδοκλῆς, γνωστός διὰ τὰς μαγικάς του ιδιότητας, διὰ νά τούς καταπαύσῃ. Ὁ Ἐμπεδοκλῆς διέταξε τότε νά ἐκδώρουν ὄνους καὶ ἀφοῦ μέ τὰ δέρματά των κατεσκεύασαν ἀσκούς, ἐτοποθέτησεν αὐτούς εἰς τούς πέριξ λόφους διὰ νά συλλάβῃ τούς ἀνέμους. Ἐπειδὴ δέ οἱ ἄνεμοι κατέπασσαν ἔγινε γνωστός μέ τὸ ὄνομα «Κωλυσανέμος».

Πολλά δὲ ναυάγια ὄχι μόνον ἰστιοφόρων ἀλλὰ ἐνίστε καὶ μεγάλων πλοίων συνέβησαν εἰς τὸ κεντρικόν Αἰγαῖον καὶ ἰδίως εἰς τοὺς διαύλους μεταξὺ τῶν νήσων.

Ἡ ἔντασις τῶν Ἐτησίων μεταβάλλεται κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ 24ώρου καὶ λαμβάνει τὴν μεγαλυτέραν τῆς τιμῆν κατὰ τὰς πρώτας ἀπογευματινάς ὥρας τὴν δὲ μικροτέραν κατὰ τὴν νύκτα κατὰ τὴν ὁποίαν οὗτοι καταπαύουν πολλάκις τελείως.

Τοῦτο εἶχον διαπιστώσει καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες. Ὁ Ἀριστοτέλης π.χ. γράφει:

«Οἱ γὰρ ἔτησῖαι καὶ πρόδρομοι τὰς νύκτας ἦττον πνέουσιν».

Καὶ ἀλλαχοῦ:

«Οἱ δὲ ἔτησῖαι... τὰς μὲν ἡμέρας πνέουσι, τὰς δὲ νύκτας παύονται».

Ἐπίσης ὁ Θεόφραστος ἀναφέρει:

«Διατί δὲ ταύτην τὴν ὥραν καὶ τοσοῦτι πνέουσι, καὶ διατί λήγουσι τῆς ἡμέρας ληγούσης καὶ νύκτωρ οὐ πνέουσι σχεδόν;».

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες παρακολουθοῦντες συστηματικῶς τοὺς Ἐτησίας διεπίστωσαν ὅτι οἱ ἐν λόγῳ ἄνεμοι δέν παρουσιάζουν τὴν αὐτὴν πάντοτε κατ' ἔτος συχνότητα. Ὁ Θεόφραστος δι' αὐτὸ γράφει:

«Ὅτε μὲν γὰρ μεγάλοι καὶ συνεχεῖς, ὅτε δὲ ἐλάττους καὶ διαλείποντες πνέουσι διὰ τὸ τὰς τήξεις ἀνωμαλεῖς γίνεσθαι».

Ἐπίσης ὁ Ἱπποκράτης ἀναφέρει ὅτι:

«Ἐνυδρίας, ἔτησίας, ὀλίγα, σμικρὰ διεσπασμένως ἔπνευσαν».

Καὶ ἀλλαχοῦ:

«Καὶ ἔτησῖαι οὐ κάρτα ἔπνευσαν καὶ πνεύσαντες διεσπασμένως».

Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἡρόδοτος διὰ τὴν ἀπορροίψῃ τὴν δοξασίαν ὅτι αἱ ἀὔξομειώσεις τῆς στάθμης τοῦ Νεῖλου δέν ὀφείλονται εἰς τοὺς Ἐτησίας γράφει:

«Πολλάκις δὲ ἔτησῖαι μὲν οὐκ ἔπνευσαν ὁ δὲ Νεῖλος τ' αὐτὸ ἐργάζεται».

Τὸ ὅτι οἱ Ἐτησῖαι δέν παρουσιάζουν καθ' ἕκαστον χρόνον τὴν ἰδίαν πάντοτε συχνότητα συνάγεται καὶ ἐκ τῶν συγχρόνων παρατηρήσεων.

Ούτως ἔχοντες ὑπ' ὄψιν παρατηρήσεις τοῦ Ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν ἀρχικῶς τῆς περιόδου 1892 μέχρι τό 1937 ἤτοι 45 ἐτῶν, διεπιστώσαμεν ὅτι εἰς τήν πορείαν τῶν Ἐτησίων παρουσιάζεται μία περιοδικότης 11 περίπου ἐτῶν, δηλαδή ἡ ἰδία μέ τήν περιοδικότητα τῶν ἡλιακῶν κηλίδων καί ὅτι αἱ πορεῖαι κηλίδων καί ἐτησίων παρουσιάζουν μεγάλην σχετικῶς συσχέτισιν. Κατά τά ἔτη τοῦ μεγίστου τῶν κηλίδων ὁ ἀριθμός τῶν ἡμερῶν Ἐτησίου εἶναι μεγαλύτερος καί κατά τά ἔτη ἐλάχιστου μικρότερος τῆς μέσης τιμῆς του, μέ συντελεστήν συσχέτισεως μεταξύ ἀριθμοῦ κηλίδων καί ἐτησίων 0,634. Εἰς τά ἴδια δέ συμπεράσματα κατελήξαμεν εἰς δευτέραν μελέτην ἢ ὅποια ἐβασίσθη εἰς τά δεδομένα τῶν Ἀθηνῶν τῆς περιόδου 1892-1961 ἤτοι 70 ἐτῶν, διά τήν ὅποιαν ὁ συντελεστής συσχέτισεως μεταξύ κηλίδων καί ἐτησίων ἀνῆλθεν εἰς +0,727 καί τέλος εἰς τρίτην ἢ ὅποια ἐβασίσθη εἰς τά δεδομένα τῆς περιόδου 1892-1979, δηλαδή 88 ἐτῶν διά τήν ὅποιαν ὁ συντελεστής συσχέτισεως κηλίδων καί ἐτησίων εὐρέθη ἴσος πρὸς +0,749. Ἦτοι κατά τά ἔτη τοῦ μεγίστου τῶν κηλίδων ἡ συχνότης τῶν Ἐτησίων εἶναι μεγαλύτερα ἀπ' ὅτι κατά τά ἔτη τοῦ ἐλάχιστου.

Τό συμπέρασμα ἡμῶν τοῦτο ἐνισχύεται καί ἀπό ὠρισμένας ἱστορικές μαρτυρίας ἀπό τὰς ὁποίας ἀναφέρω τρεῖς.

Ἀπό τήν μελέτην τοῦ ἱστορικοῦ Θ. Παπαδοπούλου, ἢ ὅποια ἀναφέρεται εἰς τήν ἐξιστόρησιν τῆς καταλήψεως τῆς Χίου ἀπό τοὺς Ἐνετούς τό 1694 προκύπτει ὅτι ὁ Ἐνετικὸς στόλος ἀναχωρήσας ἀπό τό Σούνιον τήν 14ην Αὐγούστου 1694 διά Χίον, ἠναγκάσθη ἀπό πνέοντας ἰσχυροῦς Ἐτησίας συνεχῶς ἐπὶ πολλάς ἡμέρας νά ποδίση κατ' ἐπανάληψιν εἰς διάφορα νησιά τῶν Κυκλάδων καί νά φθάσῃ εἰς Χίον τήν 3ην Σεπτεμβρίου.

Ἀπό τήν παρατήρησιν αὐτὴν συνάγεται ὅτι τό θέρος τοῦ 1694 οἱ Ἐτησῖαι παρουσίαζον μεγάλην συχνότητα καί ἔντασιν. Ἀλλά τό ἔτος 1693 ἦτο ἔτος μεγίστης ἡλιακῆς δράσεως, γεγονός τό ὅποιον συνηγορεῖ ὑπέρ τοῦ ὅτι κατά τά ἔτη μεγίστου τῶν κηλίδων ἡ συχνότης τῶν Ἐτησίων εἶναι μεγάλη.

Ἀπό τό ἡμερολόγιον τοῦ Γάλλου λογίου ζωγράφου ἀλλά καί ἀρχαιοκαπήλου Fauvel, συνάγεται ὅτι ἀπό τῆς 1ης Ἰουλίου 1788, ὅταν αὐτός ἐφθάσε εἰς τήν Σαντορίνην, μέχρι τῆς

7 Αυγούστου έπνεον Έτησίαι ισχυροί και μετά από διακοπήν 6 μόλις ώρων ήρχισε και πάλιν ή πνοή των. Από την αναγραφήν αυτήν προκύπτει ότι τό θέρος του 1788 οί Έτησίαι είχον μεγάλην συχνότητα και έντασιν. Άλλά τό έτος 1788 ήτο έτος μεγίστου κηλίδων.

Η τρίτη μαρτυρία δίδεται από τον Γερμανόν αρχαιολόγον L. Ross, καθηγητήν του Παν/μίου Αθηνών.

Αυτός εις ένα ταξειδιόν του από Πειραιώς εις την νήσον Λέσβον, τό όποιον ήρχισε την 3ην Σεπτεμβρίου 1843, αναφερόμενος εις τάς άνεμολογικάς συνθήκας της έποχής εκείνης αναγράφει:

«Έφέτος καθυστέρησαν άσυνήθως οί βόρειοι άνεμοι οί όποιοι τό θέρος κυριαρχούν επί του Αιγαίου πελάγους», έννοών προφανώς τούς Έτησίας.

Η αναγραφή αυτή έχει όμως μεγάλην σημασίαν διότι τό θέρος του 1843 κατά τον ίδιον ήτο έτος ελάχιστου της ήλιακής δράσεως.

Οί Έτησίαι ασκούν μεγάλην επίδρασιν επί των κλιματικών συνθηκών των περιοχών εις τάς όποιās πνέουν διά τουτο έθεσπίσθη ίδιος τύπος κλίματος. «Τό κλίμα των Έτησιών» εις τό όποιον ύπάγεται όλόκληρον σχεδόν τό νησιωτικόν συγκρότημα του Αιγαίου.

Οί άνεμοι αυτοί μεταφέροντες συνεχώς μάζας άερος θαλασσίας μετριάζουν σημαντικώς τον θερινόν καύσωνα και καθιστούν την διαμονήν εις τάς νήσους λίαν ευχάριστον.

Κατά την νύκτα ή θερμοκρασία υπό την πνοήν των Έτησιών κατέρχεται μέχρι σημείου ώστε ή παραμονή εις τό υπαιθρον νά μήν είναι ευχάριστος εις χωρία μέ μέγαλον ύπόμετρον.

Οί Έτησίαι συντελοούν επίσης εις την αύξησιν της ύγρασίας και της νεφώσεως εις τάς όρεινάς ιδία περιοχάς των νήσων. Από τά σχηματιζόμενα δέ διά του τρόπου αυτού νέφη έμπλουτίζονται οί ύδροφόροι όρίζοντες.

Και διά νά τελειώνω θά ήθελα νά αναφέρω όλίγα τινά διά τον ρόλον τον όποιον διεδραμάτισαν οί Έτησίαι εις μεγάλας πολεμικάς έπιχειρήσεις.

Ο Ηρόδοτος π.χ. αναφέρει ότι ό Μαρδόσιος διήλθε τον Έλλησποντον τό Θέρος του 492 π.Χ. και κατέλαβε την Θά-

σον. Ἐν συνεχείᾳ φθάνει εἰς τὴν Ἄκανθον τὴν σημερινὴν Ἱερισσόν. Αἱ Περσικαὶ ὄμως μοῖραι καθὼς περιπλέουν τὴν χερσόνησον τοῦ Ἄθω κατελήφθησαν ὑπὸ σφοδροῦ βορείου ἀνέμου καὶ ὑπέστησαν μεγάλας καταστροφάς αἵτινες ἀνήλθον χονδρικῶς εἰς 300 πλοῖα καὶ 20.000 ἀνδρας.

Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον πάλιν εἰς τὰς ἀρχάς τοῦ Αὐγούστου τοῦ 480 π.Χ. ὁ Ξέρξης παραπλέων τὰς ἀποκρήμινους ἀκτὰς τοῦ Πηλίου συνήντησεν σφοδρὰν τρικυμίαν λόγῳ ὀρητικοῦ βορείου ἀνέμου «Ἑλλησποντία» ὅστις διήρκεσε τρεῖς ἡμέρας. Ὑπολογίζεται ὅτι λόγῳ τῆς κακοκαιρίας ταύτης ἀπωλέσθησαν 400 πολεμικὰ πλοῖα καὶ πλῆθος σιταγωγῶν καὶ ἄλλων βοηθητικῶν σκαφῶν καὶ χιλιάδες ἀνδρῶν.

Ἀλλὰ καὶ μετὰξὺ Γεραιστοῦ καὶ Καφηρέως συνεπεῖα ἰσχυρῶν βορείων ἀνέμων ἀπωλέσθησαν ἐν συνεχείᾳ ἕτεροι διακόσιοι περσικαὶ τριήρεις.

Τό θέρους τοῦ 626 μ.Χ. οἱ Πέρσαι εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς. Πολυάριθμα (2.000 ἢ 5.000) πλοιάρια τῶν Ἀδάρων κινούνται πρὸς τὸν Εὐξείνιον Πόντον πλησίον τοῦ Βοσπόρου, ὅτε τὴν 1ην ἢ 2αν Αὐγούστου τό σύνολόν των σχεδόν ἐδυθίσθη ὑπὸ ἰσχυρῶν βορείων ἀνέμων.

Τό 718 μ.Χ. ὁ ἀρχηγός τῶν Ἀράβων Μωσλεμᾶ ἀποφασίζει νά φύγει. Ὁ Θεοφάνης γράφει: Ἀποκινήσαντων δέ τῶν Σαρακηνῶν τῇ τε τοῦ Αὐγούστου μηνός μετὰ πολλῆς αἰσχύνης, ἐν γάρ τῷ ἐκπορίζει τόν στόλον αὐτῶν λαΐλαψ ἐκ Θεοῦ διὰ τῶν πρεσβειῶν τῆς Θεομήτορος ἐνσκήψας εἰς αὐτούς, τούτους διεσκόρπισεν καὶ τούς μὲν ἐν Προκονήσῳ καὶ ταῖς λοιπαῖς νήσοις τούς δέ ἐν τοῖς ἀποστρόφοις καὶ ταῖς λοιπαῖς ἀκταῖς κατεπόντισεν. Οἱ δέ περιλειφθέντες παρήρχοντο Αἰγαῖον πέλαγος καὶ ἄφνω ἐπήλθεν αὐτοῖς θεομηνία φοβερά.

Τέλος θά πρέπει νά τονίσωμεν ἐνταῦθα ὅτι τὰ χαρακτηριστικά γνωρίσματα τῶν ἀνέμων αὐτῶν δέν μετεβλήθησαν καθόλου ἐντός τῶν ἱστορικῶν χρόνων, ὅπως προκύπτει ἀπό τὴν σύγκρισιν τῶν συγχρόνων παρατηρήσεων μετὰ τῶν ἀναγραφόμενων εἰς τὰ ἀρχαῖα κείμενα, πρᾶγμα τό ὁποῖον συνηγορεῖ καὶ ὑπὲρ τῆς σταθερότητος τοῦ ἑλληνικοῦ κλίματος ἐντός τῶν ἱστορικῶν χρόνων.

Οἱ ἴδιοι ἄνεμοι μέ τούς σημερινούς Ἐτησίας ἔφεραν τούς

Ἄργοναύτας εἰς τὴν Κολχίδα, τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς τὴν Τροίαν καὶ τὸν Ὀδυσσεά εἰς τὴν Ἰθάκην.

Αὐτοὶ ἐκίνησαν τοὺς στόλους τῶν Ἀθηναίων ἐναντίον τῶν βαρβάρων καὶ τοὺς στόλους τῶν Βυζαντινῶν ἐναντίον τῶν Ἀγαρηνῶν. Καὶ οἱ ἔνδοξοι ναυμάχοι τοῦ '21 τοὺς ἀνέμους αὐτοὺς ἐγνώριζον νὰ ἐκμεταλλεύωνται ἐπιτυχῶς εἰς ὅλας τῶν τὰς ναυτικὰς ἐπιχειρήσεις.

Ἡ ἀρχαία ἱστορία τῆς Ἑλλάδος εἶναι πλουσία εἰς ἀποδείξεις τῆς ἰσχυρᾶς κυριαρχίας τὴν ὁποίαν ἤσκουν οἱ Ἐτησῖαι ἐπὶ τῶν κινήσεων καὶ τῶν σχέσεων τῶν κατοίκων τοῦ Αἰγαίου κυρίως πελάγους.

Οἱ Ἐτησῖαι ἐκανόνιζον τὰς συγκοινωνίας καὶ τὸ ἐμπόριον. Καὶ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἐπ' αὐτῶν ἐστηρίζετο ἐν πολλοῖς τὸ ὀρμητικὸν ρεῦμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀποικισμοῦ πρὸς βορρᾶν καὶ αἱ σχέσεις τῶν βορείων ἀποικιῶν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος. Τό ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ ἀνέκαθεν ἐστράφη πρὸς τὴν θάλασσαν, τὰς ναυτικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ τὸ ναυτικὸν ἐμπόριον τὸ ὀφείλει ἐν πολλοῖς καὶ εἰς τὸν Αἴολον.